

- نگاهی به دو سالانه نقاشی / بهنام کامرانی
- نمایشگاه طراحان گرافیک سه قاره، بزرگداشت مرتضی ممیز، و هشتمین دو سالانه جهانی پوستر در موزه هنرهای معاصر تهران

ششمین دو سالانه نقاشی با تاخیر زمانی و مشکلات مکانی بالاخره در موزه هنرهای معاصر تهران گشایش یافت. امسال سیاست‌گذاری دو سالانه به انجمن هنرمندان نقاش ایران سپرده شده بود. روند برگزاری صرف نظر از پاره‌ای تغییرات تقریباً به همان روال قبل بود. باید اذعان نمود که انجمن هنرمندان نقاش به دلیل نوپا بودن و عدم پویایی کمیته‌های فنی مربوط به دو سالانه که ریشه در ساختار مستقل انجمن دارد، هنوز همان روند سابق را در برگزاری دو سالانه‌ها دنبال می‌کند. افرادی که در انجمن نقاشان مشغول به فعالیت هستند فارغ از اندیشه‌های سودپرستانه و تنها با علاقه و صرف وقت خویش برنامه‌های انجمن را پیش می‌برند. این مسئله خود مبین این است که برگزاری چنین نمایشگاهی خودکاری مشکل بوده که خوشبختانه انجمن از عهده آن برآمده است. اما همچنان کمیود بانک اطلاعاتی از هنرمندان، دسته‌بندی موضوعی آنان و پژوهش و نقد نکات تازه در آثار هر هنرمند که باید در فاصله هر برگزاری اتفاق افتد باعث شده بود که نمایشگاه امسال هم مثل سالهای قبل مجموعه‌ای گروهی از نقاشان باشد که ممکن بود در نگارخانه‌ها هم شکل گیرد.

دعوت از داوران خارجی، اهمیت به هنر جوانان و برگزاری همایش نقد هنر در کنار بینال از نکات بسیار قابل توجه این دوره محسوب می‌گردید. دبیر نمایشگاه، خانم فرح اصولی و اعضای هیات مدیره انجمن و دست‌اندرکاران برگزاری، حداکثر سعی خویش را در هر چه بهتر برگزاری

این نمایشگاه نمودند و این در شاکله و نظم برگزاری نمایشگاه بخوبی نمایان بود.

آنچه نمایشگاه‌هایی از این دست را به مرکزی برای معرفی پیشگامان هنر تبدیل می‌نماید ساز و کاری است که بدان اشاره شد. شاید به این صورت تازه‌ترین آثار الزاماً شکیل‌ترین آنها نباشند. انتخاب تعدادی عکس دستکاری شده و آثار کامپیوتری این مسئله را یادآور می‌شد که یا باید دو سالانه‌ها را به صورتی سنتی و با تعریفی مشخص دنبال نمود یا راهی جز ادغام دو سالانه‌ها و نمایشگاه‌ها و شاخه‌های هنری نیست، چنانکه در دیگر دو سالانه‌های معتبر در سراسر دنیا متداول است.

نمایشگاه‌های طراحی، نقاشی، مجسمه‌سازی، نگارگری، خط، عکس و هنرهای جدید نه تنها انرژی توان مالی زیادی را مصرف خود می‌دارد، بلکه دسته‌بندی و شناخت هنرمندان پیشرو در هر رشته را مشکل می‌سازد، چراکه امروزه در همجواری پویا و بین رشته‌ای است که تازگی آثار هم در صورت و هم در معنا خود را به رخ می‌کشد. دو سالانه‌ها و نمایشگاه‌های معتبر و دوره‌ای در سراسر دنیا یکی از دو شکل یاد شده را دنبال می‌نمایند. امروزه دو سالانه‌ها بخش‌های متعددی را در یک یا چند مکان با موضوعات متنوع در بر می‌گیرند.

نکته دیگر بین‌المللی شدن دو سالانه است، که راه را برای رقابت و شناخت مشخصات منطقه‌ای و بومی باز می‌نماید البته این هنگامی است که از هنرمندان معتبر سراسر جهان دعوت به عمل آید، اگر نه چنانکه تجربه‌های قبلی نشان داده آثار هنرمندان خودی بهتر از دعوت شدگان درجه دو دیگر کشورها خودنمایی کرده است. مسئله بین‌المللی شدن دو سالانه‌ها با روند رو به رشد موفقیت‌های جهانی هنرمندان و اقتصاد هنر ضروری به نظر می‌آید.

دعوت از داوران خارجی نیز از نکات مثبت دو سالانه امسال بود. با نظرات این افراد نه تنها از داوری کارشناسانه و گاه متفاوت بهره‌مند می‌شویم، بلکه دعوت از هنرمندان و صاحب‌نظران خارجی راه را برای ارتباط و حضور جهانی هموارتر خواهد نمود، بدیهی است که این افراد باید شناخت نسبی از جریان‌های رایج در هنر ایران داشته باشند. در نگاهی کلی آنچه در دو سالانه امسال کمی کمرنگ می‌نمود حضور روح و محتوایی بومی و ایرانی بود. البته فرمول مشخصی از ایرانی بودن نمی‌توان بدست داد اما مقایسه موازی نمایشگاه‌های دیگر موزه مبین این مسئله است. بسیاری از آثار انتزاعی آنهم خالی از هر گونه فرآیند و محتوایی تعیین‌کننده در هنر امروز مردود است. مطالعه و نقد آثار پیشکسوت‌ها که این راه را از سر گذرانیده‌اند از تکرار غیر هوشمندانه آثار جلوگیری می‌کند.

نکته دیگر که نقد و نگاه به روند هنر یک هنرمند را ضروری می‌کند، فرآیند خلق و محتوای مشخصی و باطنی آن است چه بسا که یک اثر از نظر شکل مشابه آثار شناخته شده بوده یا فاقد

روشی منسجم در خلق باشد اما روند و نحوه شکل‌گیری آن کاملاً بدیع و تازه بنماید. امروزه زبان هنر به آنچنان پیچیدگی و کمالی رسیده که برای شناخت یک اثر باید درکی همه جانبه نسبت به آن داشت. انتخاب آثار بوسیله اسلاید دریافتی را از نکات ذکر شده بدست نمی‌دهد. بد نیست به لهجه‌های تازه در نمایشگاه اشاره شود. این ویژگی‌ها کم‌تر در دو سالانه‌های قبل مشهود بود:

۱ - آثار شبه سوررئالیستی که یکی از راه حل‌های ادغام در نقاشی امروز است. هنرمندانی که کمابیش این شیوه را دنبال می‌کردند عبارت بودند از: حسن سلطانی، میرسعید خاورنژاد، نسیم اسماعیل‌پور، پویا آریانپور، فرشاد نکومنش و...

۲ - پیدایی آثاری سیاه و پرخاشگر که بیشتر در هنر جوانان دیده می‌شد. از این نمونه‌اند: پیام برومند، افشین پیرهاشمی، محمد خلیلی، مصطفی دمیرچی، آریا شکوهی اقبال، فریدون غفاری

۳ - آثاری اقتباسی در هنرمندانی مثل: محمدمهدی طباطبایی، بارید گلشیری و جواد بختیاری

البته مردود شدن بعضی آثار تازه و شرکت نکردن تعدادی از هنرمندان به دلایل مختلف از مسایل تکراری هر دو سالانه است که در صورت سیاست‌گذاری پویا و دنباله‌دار هنرمندان را از توقع‌مند به روش‌مند تبدیل می‌کند. بدیهی است که با مکان و زمان محدود و ساز و کاری تکراری نمی‌توان همه را راضی نمود و به ویژگی‌هایی تازه دست یافت. اهمیت دو سالانه‌ها نیز نه در شرکت همه هنرمندان بلکه در جریان‌سازی نخبه‌گرای و پویاتر کردن جامعه هنری است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی